

УДК 378.015.31 – 051:III/ 852 (043.3)

DOI:

Маріанна Мирошникова, здобувач кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
викладач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін
Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції України у процесі професійної підготовки. На основі аналізу наукової літератури, а також досвіду практичного вирішення вказаної проблеми автор дослідження наголошує на необхідності педагогічного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції. У статті розкривається сутність педагогічних умов, конкретизується їх зміст, характеризуються можливості закладів вищої освіти щодо системного упровадження педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: естетична культура; майбутні офіцери національної поліції; педагогічні умови, заклади вищої освіти; професійна підготовка.

Рис. 1. Літ. 5.

Marianna Myroshnykova, Applicant of the Pedagogy Department
Khmelnytskyi Humanitarian and Pedagogical Academy
Lecturer of the General Law and Social and Humanitarian Disciplines Department
Kherson Faculty of Odesa State University of Internal Affairs

THE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF THE FORMATION OF THE AESTHETIC CULTURE OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL POLICE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The article is devoted to the theoretical substantiation of the pedagogical conditions of formation of aesthetic culture of future officers of National police of Ukraine in the process of professional training. On the basis of the analysis of scientific literature, as well as the experience of practical solution of this problem, the author of the research emphasizes the necessity of pedagogical support for the process of forming the aesthetic culture of future officers of the National Police. The article reveals the essence of pedagogical conditions, specifies their content, describes the possibilities of institutions of higher education regarding to the systematic introduction of pedagogical conditions of the formation of the aesthetic culture of future officers of the National Police in the process of professional training.

The author of the article emphasizes the need for a systematic approach to the formation of the aesthetic culture of future police officers, which involves the involvement of a wide range of opportunities of the higher professional school of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (training, scientific activity, cultural development, circle work, self-education). The article presents a theoretically substantiated detailed scheme of pedagogical conditions of the formation of the aesthetic culture of future officers of the National Police of Ukraine in the process of professional training.

The theoretical substantiation of the pedagogical conditions of the formation of the aesthetic culture of future police officers makes it possible to draw conclusions about the necessity of the pedagogical support for this process and the feasibility of introducing the appropriate pedagogical conditions in higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. These include the following: updating the aesthetic attitudes of future police officers to professional activities; acquaint them with the aesthetic content of law enforcement work; mastering cadets by means of aesthetic activity in the process of professional activity and introducing into practice a systematic approach to the formation of aesthetic culture of policemen.

Keywords: an aesthetic culture; the future officers of the National Police; the pedagogical conditions; a higher educational establishment; the professional training.

Постановка проблеми. Успішне вирішення проблеми формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції у процесі професійної підготовки передбачає теоретичне осмислення сутності та функцій естетичної культури майбутніх

фахівців правоохоронної сфери, визначення ролі закладів вищої освіти МВС України у формуванні естетичної культури офіцерів поліції, здійснення діагностики та вивчення сучасного стану сформованості естетичної культури курсантів з урахуванням відповідних критеріїв та показників,

зокрема: ставлення майбутніх офіцерів поліції до естетичних цінностей, їх освоєння та використання на практиці.

Як зазначає Президент Національної академії педагогічних наук України В. Кремень, “все більш очевидним стає те, що цивілізаційні тенденції розвитку сучасного суспільства ставлять нові виклики перед людиною, а отже і перед освітою, яка відіграє вирішальну роль в становленні кожної особистості. Скажемо більше. В силу цих тенденцій наука як сфера, що продукує нові знання, і освіта, яка їх олюднює, робить дієвими, діяльними, об’єктивно висувуються в ряд головних пріоритетів будь-якого суспільства, що претендує на конкурентоспроможність у сучасному світі. Це вимагає від країни, яка намагається бути конкурентоспроможною, по – перше, забезпечити пріоритетність освіти і науки і по – друге, чітко визначити нові освітні завдання і рішуче та наполегливо взятися за їх реалізацію” [5, 11].

Зазначене переконує в тому, що вирішення такої складної і багатоаспектної проблеми, як формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції можливе лише на основі системного підходу, урахування як теоретичної, так і практичної складової вказаного процесу. Саме тому особливої актуальності й гостроти набувають питання педагогічного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції, упровадження в закладах вищої освіти МВС України ефективних педагогічних технологій, форм, методів та засобів цілеспрямованого освітньо-педагогічного впливу на формування естетичного світогляду, системи естетичних знань та понять, розвитку естетичної активності майбутніх фахівців правоохоронної сфери.

Специфіка та особливості професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції у спеціалізованих закладах вищої освіти характеризується тим, що курсанти у використанні окремих джерел естетичної інформації мають певні обмеження. Як зазначає О. Павлишин, певні обмеження пов’язані з використанням можливостей інтернету, бібліотечних фондів загальних та спеціалізованих бібліотек. Адже курсант зазвичай не може вийти за межі навчального закладу без спеціального дозволу, що зумовлює надлишкову ізольованість, зосередженість уваги винятково на процесах, які відбуваються на території навчального закладу [3, 92].

Для прийняття правильних педагогічних рішень щодо формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції у процесі професійної підготовки

важливо глибоко усвідомлювати сутність та зміст педагогічних умов, необхідних для здійснення впливу на естетичну свідомість і активність курсантів, здійснювати відповідні кроки у напрямку посилення ролі естетичних цінностей в системі навчальних занять, наукової роботи, позааудиторної діяльності тощо. Для цього потрібні наукові дані, які б переконливо засвідчували роль та можливості конкретних педагогічних умов, необхідних для ефективного вирішення вказаної проблеми формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції у процесі професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі знайшли певне висвітлення питання педагогічного забезпечення процесу формування естетичної культури особистості. Йдеться, зокрема, про наукові праці таких вчених, як І. Андрощук, І. Андрущенко, Є. Антонович, М. Бабков, В. Білан, В. Бутенко, П. Гаврилюк, З. Гіптерс, О. Дем’янчук, Д. Джола, І. Зязюн, Н. Кічук, А. Комарова, Н. Крилова, В. Кудін, В. Ліпський, С. Мельничук, Н. Миропольська, Г. Падалка, Л. Печко, О. Рудницька, І. Слятіна, О. Софіщенко, О. Семашко, В. Титаренко, В. Томашевський, В. Федь, О. Федій, Г. Шевченко А. Щербо, О. Щолокова та ін. Важливо зазначити, що науково-педагогічні розвідки й рекомендації вчених створили необхідні передумови для прийняття відповідних рішень щодо організації естетико-педагогічного впливу на розвиток особистості, створення педагогічних умов естетичної освіти і виховання дітей дошкільного віку, учнів початкової та середньої школи, студентів закладів вищої освіти, слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. Особливий інтерес викликають наукові праці вчених (Т. Бабенко, М. Бабков, М. Баранов, В. Вертегел, Л. Грицай, Т. Зубач, Т. Ісаєнко, Н. Карпунова, О. Косінова, І. Михайличенко, А. Романова, та ін.), в яких пропонуються окремі педагогічні умови формування естетичної культури курсантів закладів вищої освіти МВС України, наголошується на необхідності використання таких засобів формування естетичної культури майбутніх правоохоронців, як іноземна мова, мистецтво, художньо – творча діяльність тощо.

Водночас проблема педагогічного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції України залишається ще недостатньо дослідженою. Йдеться про відсутність чітких уявлень щодо педагогічних умов, необхідних для системного вирішення означеної проблеми, забезпечення тісного взаємозв’язку професійної підготовки з

естетичною освітою курсантів, посилення ролі естетичних цінностей у процесі набуття майбутніми правоохоронцями професійних знань, умінь та навичок.

Мета статті полягає у висвітленні існуючого стану педагогічного забезпечення естетичної освіти і виховання курсантів закладів вищої освіти МВС України, а також в обґрунтуванні педагогічних умов, необхідних для формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Цілеспрямований вплив на формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції набуває сьогодні особливої актуальності. Адже відомо, що естетична культура особистості не з'являється сама по собі, не формується спонтанно, не набуває системного характеру під впливом мозаїчних чинників. Естетична культура офіцера поліції являє собою духовно-функціональне утворення особистості, яке ґрунтується на розвинених естетичних почуттях, набутих у процесі пізнання естетичних знань та понять, збагаченому досвіді взаємодії з проявами естетичного у повсякденному житті та професійній діяльності, сформованому механізмі самоорганізації естетичних якостей та способів реагування на зовнішні та внутрішні процеси, пов'язані з освоєнням та використанням на практиці естетичних цінностей.

Безперечно, з урахуванням зазначеного виникає необхідність запровадження педагогічних умов, які б забезпечували системний характер формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції, сприяли поетапному характеру підвищення її рівня. З цією метою нами визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції у процесі професійної підготовки (Рис. 1).

Актуалізація естетичного ставлення майбутніх офіцерів поліції до професійної діяльності. Ця педагогічна умова передбачає посилення уваги курсантів закладів вищої освіти МВС України до проявів естетичного у професійній діяльності. Адже можна бачити, що під час професійної підготовки майбутні офіцери поліції не часто зорієнтовані до сприймання та осмислення естетичних цінностей, пов'язаних з професійною діяльністю. Це призводить до того, що професія правоохоронця втрачає свою емоційно-чуттєву привабливість, не викликає глибокого інтересу, емоційного захоплення, позбавляється на рівні свідомості курсантів тих елементів, які спроможні визначати її естетичний зміст, характер прояву тощо.

Для вирішення цього питання сучасна вища школа покликана стимулювати естетичний інтерес майбутніх офіцерів поліції до професійної діяльності, спрямовувати їх естетичні орієнтири, розвивати естетичні потреби і тим самим забезпечувати актуалізацію естетичного ставлення до професії правоохоронця. У провідних закладах вищої освіти МВС України зазначена педагогічна умова успішно реалізується, що дозволяє майбутнім офіцерам поліції сприймати і осмислювати ціннісні аспекти правоохоронної професії з урахуванням таких естетичних проявів, як прекрасне, піднесене, гармонійне, виразне, цілісне тощо.

Важливо зазначити, що актуалізація естетичного ставлення майбутніх офіцерів поліції до професійної діяльності забезпечується поетапно і передбачає такі педагогічні дії, як:

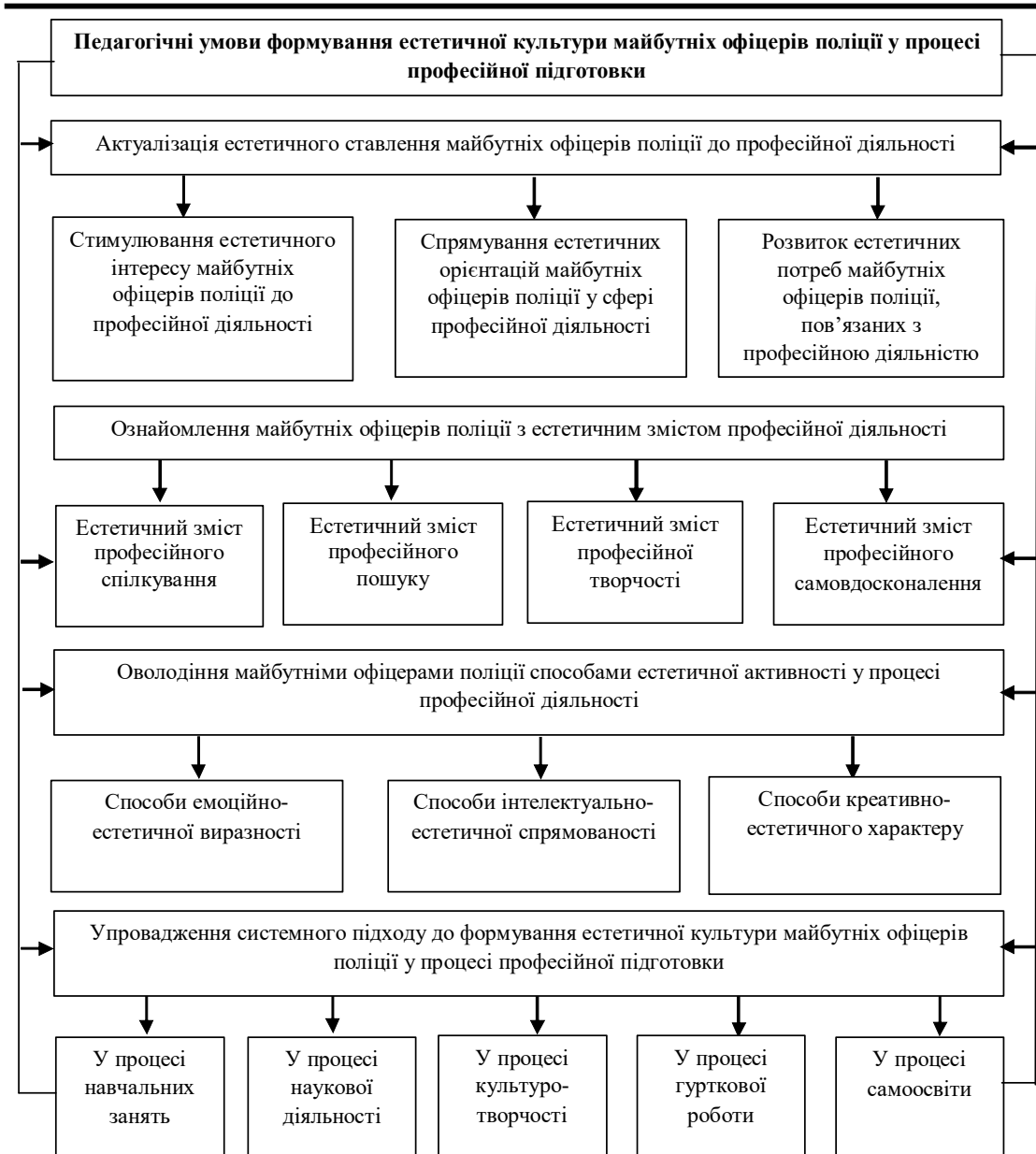
- Стимулювання естетичного інтересу майбутніх офіцерів поліції до професійної діяльності на основі звернення до емоційно-чуттєвого сприймання майбутньої професії;

- Спрямування естетичних орієнтацій майбутніх офіцерів поліції у сфері професійної діяльності на основі залучення інтелектуальних можливостей осмислення майбутньої професії;

- Розвиток естетичних потреб майбутніх офіцерів поліції, пов'язаних з професійною діяльністю на основі зміцнення креативної ролі та можливостей майбутньої професії.

Ознайомлення майбутніх офіцерів поліції з естетичним змістом професійної діяльності. Педагогічна умова заслуговує на увагу у зв'язку з тим, що майбутні правоохоронці у своїй професійній діяльності покликані дотримуватись визначених в сучасному українському суспільстві цивілізаційних вимог. Вони стосуються таких ціннісних проявів, як політичні, громадянські, морально-етичні, естетичні та ін. У Наказі Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських" зазначено, що під час виконання службових обов'язків поліцейський повинен поводитися стримано, доброзичливо, відкрито, уважно і ввічливо, викликаючи в населення повагу до поліції і готовність співпрацювати; контролювати свою поведінку, почуття та емоції, не дозволяючи особистим симпатіям або антипатіям, неприязні, недоброму настрою або дружнім почуттям впливати на прийняття рішень та службову поведінку; мати охайний зовнішній вигляд. Бути у встановленій формі одягу; дотримуватись норм ділового мовлення, не допускати використання ненормативної лексики та ін. [1].

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Рис. 1. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції у процесі професійної підготовки

З метою ознайомлення майбутніх офіцерів поліції з естетичним змістом професійної діяльності важливо передусім виділити основні його різновиди. До них слід віднести такі, як:

- естетичний зміст професійного спілкування офіцерів поліції, який передбачає набуття досвіду сприймання та пізнання естетичних проявів комунікації з окремими суб'єктами;
- естетичний зміст професійного пошуку офіцерів поліції, який охоплює питання, пов'язані з культурою та ефективністю розкриття правоохоронних явищ та ситуацій;
- естетичний зміст професійної творчості офіцерів поліції, який засвідчує про креативність,

логічність та образність мислення правоохоронців, їх спроможність до прийняття нестандартних та інноваційних рішень;

- естетичний зміст професійного самовдосконалення офіцерів поліції, який визначає характерні риси та якості, над якими варто працювати, підвищуючи рівень духовності та професійної культури.

Оволодіння майбутніми офіцерами поліції способами естетичної активності у процесі професійної діяльності. Ця педагогічна умова є необхідною для набуття правоохоронцями необхідного їм досвіду безпосередньої взаємодії з проявами естетичного в житті та професійній діяльності. Йдеться про апробовані способи

встановлення естетичного діалогу під час виконання службових обов'язків. Спираючись на них майбутній офіцер поліції виявляє себе активним суб'єктом естетичних відносин з навколишнім середовищем, стає спроможним на естетичному рівні емоційно сприймати, осмислювати, творчо інтерпретувати, робити відповідні висновки та оцінки щодо явищ, предметів, процесів, з якими доводиться взаємодіяти на професійному та естетичному рівнях.

Безперечно, естетична активність майбутніх офіцерів поліції являє собою важливу форму встановлення діалогу з проявами прекрасного. Офіцер поліції покликаний бути активним учасником означеного діалогу, виступати в ролі суб'єкта естетичної взаємодії, в результаті чого професійна діяльність набуває особистісно зорієнтованого характеру і змісту, відкриває широкі можливості для посилення відповідальності правоохоронців, їх спроможності взаємодіяти з людьми, усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки тощо.

Як зазначає В. Бутенко, "в умовах сучасної практики можна спостерігати, що емоційна складова життєдіяльності людини набуває суттєвого значення, впливає на змістові та процесуальні аспекти ціннісних відносин, визначає характер зв'язків з навколишнім середовищем. Водночас саморегуляція емоційної складової життєдіяльності людини залишається без належної уваги. Це призводить до емоційно упереджених рішень, недостатньо контрольованих емоційних реакцій, неспроможності особистості виявляти критичне ставлення до власних емоцій та почуттів, належного їх оцінювання та цілеспрямованого розвитку. За таких обставин виникає необхідність надання допомоги людині, створення умов для поліпшення її емоційного самопочуття, оволодіння необхідними способами емоційної саморегуляції, розвитку емоційної компетентності та свідомого ставлення до власних почуттів, емоційних реакцій, емоційно-чуттєвого досвіду тощо" [4, 9].

У процесі професійної підготовки майбутні офіцери поліції покликані оволодіти такими способами естетичної активності, як:

- способи емоційно-естетичної виразності, що пов'язані з естетикою мови, звернення, спілкування, пересування, робочого місця, одягу та ін.;
- способи інтелектуально-естетичної спрямованості, що пов'язані з опануванням культурою, логікою, системністю мислення, постановки питань, пошуку відповідей, розгортання інтелектуальних дій тощо;
- способи креативно-естетичного характеру,

що передбачають спроможність офіцерів поліції виявляти ініціативу, творчість, інноваційність рішень, оригінальність та нестандартність думок і пропозицій, пов'язаних з виконанням службових обов'язків та доручень.

Упровадження системного підходу до формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції у процесі професійної підготовки. Ця педагогічна умова передбачає широке використання освітньо-педагогічних можливостей закладів вищої освіти МВС України з метою формування естетичної культури курсантів. Ці можливості є достатньо потужними. Адже вища школа, яка здійснює професійну підготовку поліцейських може упроваджувати системний підхід і тим самим забезпечувати ефективне вирішення таких питань, як актуалізація естетичного ставлення курсантів до професії правоохоронця; ознайомлення майбутніх офіцерів поліції з естетичним змістом професійної діяльності; оволодіння майбутніми фахівцями способами естетичної активності у процесі професійної діяльності по захисту прав і свобод громадян, охорони громадського порядку тощо.

Безперечно, системний підхід до формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції передбачає залучення широкого спектру можливостей вищої професійної школи МВС України. З цією метою доцільно використовувати естетико-педагогічні можливості:

- *навчальних занять* з деонтології, філософії, етики, естетики, соціології, психології, історії культури України та ін. та ін.;
- *наукової діяльності*, пов'язаної з дослідженням актуальних проблем естетики правоохоронців;
- *культуротворчості*, спроможної посилювати розвиток естетичного мислення, образного сприймання, виразності мови, спілкування тощо;
- *гурткової роботи*, яка присвячена питанням естетики правоохоронної діяльності, образу сучасного поліцейського, характеру його взаємодії зі світом прекрасного;
- *самоосвіти*, спрямованої на розвиток та удосконалення професійної майстерності, збагачення естетичного світогляду, набуття необхідних естетичних якостей.

Як зазначає О. Косінова, у вищих закладах освіти, де здійснюється підготовка військових офіцерів та офіцерів національної поліції, накопичено досвід естетичного спрямування професійної підготовки. При цьому враховуються особливості і можливості організації навчально-виховного процесу, приділяється увага естетизації навчального середовища. Йдеться, зокрема, про

позитивний досвід Національної академії Державної прикордонної служби України щодо організації естетичної освіти і виховання курсантів. Науково-педагогічний колектив академії використовує естетико-виховні, освітні та розвивальні можливості таких навчальних дисциплін, як: “Тактика прикордонної служби”, “Тактика загальновійськових частин та підрозділів” та ін. У процесі навчальних занять курсанти навчаються естетично сприймати й оцінювати предмети та явища дійсності, розуміти прояви симетрії, пропорційності, міри, гармонії, порядку, у них формується естетичний смак тощо. Естетичне виховання майбутніх офіцерів здійснюється за допомогою організації цілісного естетичного середовища, яке охоплює навчальні приміщення, службу, працю, побут, спілкування, творчість, естетику зовнішнього вигляду, мистецтво, організацію дозвілля, участь у творчих конкурсах тощо. Так, щорічний конкурс “Смарагдова Ліра” завершується врученням курсантам – лауреатам конкурсу спеціальної премії закладу вищої освіти за такими номінаціями, як “Художня література”, “Музика”, “Образотворче мистецтво”, “Журналістика”, “Культурно – шефська робота”, “Кіно”, “Театр”, “Хореографія” [2].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції дозволяє зробити висновки щодо необхідності педагогічного забезпечення вказаного процесу та доцільності упровадження в закладах вищої освіти МВС України відповідних педагогічних умов. До них віднесено такі, як: актуалізація естетичного ставлення майбутніх офіцерів поліції до професійної діяльності; ознайомлення їх з естетичним змістом правоохоронної роботи; оволодіння курсантами способами естетичної активності у процесі професійної діяльності та упровадження на практиці системного підходу до формування естетичної культури поліцейських. Подальший науковий пошук передбачає експериментальну перевірку педагогічних умов, обґрунтованих на теоретичному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутенко В.Г. Емоційна складова естетичної культури особистості: сутність та умови формування //Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Конференції. Кривий Ріг, 2017. – С. 9 – 11.

2. Косінова О.М. Естетична спрямованість

професійної підготовки курсантів-прикордонників //Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2011. – №5. – С. 118 – 123.

3. Кремень В. Г. Якісна освіта і нові вимоги часу //Педагогічна і психологічна науки в Україні. Збірник наукових праць. – Т. 1. Теорія та історія педагогіки. – Київ: “Педагогічна думка”, 2007. – С. 11 – 23.

4. Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1179 від 09. 11. 2016 “Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських”.

5. Павлишин О. Проблеми і перспективи викладання філософських дисциплін у вищих навчальних закладах системи МВС України// Юридичний журнал. – 2008. – №5. – С. 92 – 97.

REFERENCES

1. Butenko, V.H. (2017). Emotsiyna skladova estetychnoyi kultury osobystosti: sutnist ta umovy formuvannya [Emotional component of aesthetic culture of personality: essence and conditions of formation]. *Aktualni problemy formuvannya estetychnoi kultury maibutnikh dizaineriv: materialy Vseukrainskoi nauk.-prakt. Konferentsii* – Current problems of formation of aesthetic culture of future designers: Proceedings of All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kryvyi Rih. pp. 9 – 11. [in Ukrainian].

2. Kosinova, O.M. (2011). *Estetychna spryamovanist profesynoyi pidhotovky kursantiv – prykordonnnykiv* [Aesthetic orientation of professional training of cadets – border guards]. *Naukovi zapysky. Serie: pedahogy*. pp.118 –123. [in Ukrainian].

3. Kremen, V.H. (2007). *Yakisna osvita i novi vymohy chasu* [Qualitative education and new demands of the time]. *Pedagogical and psychological science in Ukraine. Collection of scientific works, vol.1. Theory and history of pedagogy*. Kyiv: Pedahohichna dumka Publ., pp. 11 – 23. [in Ukrainian].

4. Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrayiny № 1179 vid 09. 11. 2016 “Pro zatverdzhennya Pravyl etychnoyi povedinky politseyskykh” [Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine № 1179 of 09. 11. 2016 “On Approval of the Rules of Ethical Conduct of Police”]. [in Ukrainian].

5. Pavlyshyn, O. (2008). *Problemy i perspektyvy vykladannya filosofskykh dystsyplin u vyshchyykh navchalnykh zakladakh systemy MVS Ukrayiny* [Problems and Perspectives of Teaching Philosophical Disciplines in Higher Educational Institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Legall Journal*. No.5. pp. 92 – 97. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.05.2018